

Күндү ийэм, эн бааргын...

***(Клара Васильева
ИЙЭ туһунан хоһоонноро)***

Ийэ күнүн көрсө биир дойдулаахпыт Арассыыйа Суруналыыстарын уонна суруйааччыларын Сойуустарын чилиэнэ. Ньурба оройуонун бочуоттаах олохтооҕо, төрөөбүт улууһун хаһыатыгар өр сылларга кэрэспэндьиэнинэн үлэлээбит Клара Дмитриевна Васильева Күн күбэй ийэтигэр, ийэлэргэ анаан суруйбут хоһооннорун бары ийэлэргэ анаан билиһиннэрэбин.

Күндү ийэн туһугар.

Күндү ийэн барахсан
Күнэ - ыйа буолаҕын,
Олорорун тухары
Ону олох умнума.

Ойор күннээх бу Сиргэ
Төрөөбүккэр махтанан,
Күндү ийэн туһугар
Оҕо мэлдьи оҕо буол!

Аанһал киһинг - күн ийэн
Адгыс тылын ылынан,
Өрүү сырдык ырылаан,
Үлэ, үөрэх абыстан.

Таптыыр, ахтар ийэбин
Үөрдэр кэрэ иэйиилэн,
Айыы санаан бапрынан
Аһын, таптаа, харыһый!

Оҕо бэйэн улаатан,
Күндү киһинг-күн ийэн
Күлэ - үөрэ сылдыарын

Көрөр курдук дьоллонуон
Үйэ сааскар ол дьолгун
Төлкөн түһэ оностун,
Уонна бэйэн бар дьоннун
Үөрдэр иһин олоруон!

26.12.2004

Эрэн дуу, ийэкээм.

Биһиктээн-биэбэйдээн
Бу сиргэ хаамтарбат,
Сүр таптаан такайан
Сүһүөхпэр туруорбут
Ийэбин, Эйиигин
Олустук таптыыбын,
Түбүктээх олоххун

Аны мин салҕыыбын.

Аттыбар да суоххун
Ардыгар, умнабын,
Бэл, түүлбэр көрөммүн
Сүрдээхтик үөрэбин.
Сурукпун күүтэргин,
Сыллыы да сылдыаргын
Суохтуурбун - ахтарбын
Сорҕо дьол гынабын.

Төрөөбүт дьиэбиттэн

Тэйэ да сылдыаммын

Ийэбин күн тэнгэ

Күндүтүк саныыбын.

Сүрэхпэр биһиктиир

Ол сүдү иэйиибин

Киэн тутта күн бүгүн

Эйиэхэ бэлэхтиим.

Үйэбин уһатар

Баараҕай баҕабын,

Күн ийэн буоллаҕын,

Курдаттыы тайаҕын.

Эрэн дуу, ийэкээм,

Сүрэбин сорҕотун,

Соргулаах олоххун

Солбуйар оҕоһун.

08.03.2003

Ийэм биэрбит бэлэбэ.

Ийэм биэрбит бэлэбэ-
Күнү таптыыр сүрэби,
Көнүл олоххо күрэби.

"Дьонно туһалыыр аналлаах
Айан суолугар тахсыахтаах,
Саараан туруо суох тустаах.

Түбүк - төһө элбэбинэн,
Суобас-төһө күүстээбинэн
Сыаналанар*, - диирэ кини.

Ийэм ииппит сүрэбэ
Тардыһар кэрэ эйгэбэ,
Айар дьоллоох түһүлгэбэ.

Түбүгүрүөм түүн, күнүс
Үлэлиэбим биир күдьүс
Сүрэбим эрэ, оо, туус!

Сүпсүк элбэх сир ийэбэ.
Ийэм куолаһа - Эйэбэ.
Өрө күүр ийэм бэлэбэ!

Ийэм кэриэһигэр

Тымныы да сайын ааста,
Тыыннаах өлүк гына сыста.
Хата ааста. Арай хатын харааста
Хампа күөбү сиргэ ыста...

Ийэкээм, Эйигин сүтэрэн
Ити мин иринньэх буолбуспун,
Аан бастаан алааһым сайынын
Атыгырыы көрөн хаалбыппын.

Төгүрүк келүччэн уутунан
Төбөбүн суруйбатах буруйбун,
Төрөөбүт өтөбүн кырдалар
Тиэйэн илпэтэз иэдээммин.

Күн Ийэм буоллабын, -
Күлүккүн быһа хаампатабым, -
Бука диэн, бырастыгы гын!
Бу ааттаһыбын ылын...

Эн көмүс унуоххун көтөбөн,

Ааһар суол аартыгар аҕалтым,
Эн бэйэн үйэбин кэриэстээн,
Сизэпэлээх, өтүйэ туруортум.

Сибэтиэй кэриэтэ, мин ийэм
Сиргэ олорон аастабын,
Ситэтэ суоҕун эн дьылҕан?!
Ситэриэх мин эбит буоллабым.

.. 03.06.1992

Ийэбэр

Олус сэмэй, номоҕон,
Оҕо курдук бэрт уйан,
Өйтөн сүппэт сэбэрэн
Миэхэ бүппэт ахтылҕан.

Чэйгин кутан бардаххына
Чэпчээн, үрдээн хааларын,
Алаадбылаах буоллаххына
Аһара диэн налыарын.

Ыалдыт сылдьан ааһара
Эйигин мэлдьи үөрдэрэ,
Хоноһо кэлэн утуйара
Махтал тэнэ, күндүтэ.

Күлэр - салар күнүскүн
Күн уотунан толорута,
Дьиэбэ - уокка түбүгүн
Буһук түүннүү чуумпута.

Олус сэмэй, номоҕон,
Оҕо курдук бэрт уйан
Өйтөн сүппэт сэбэрэн
Миэхэ бүппэт ахтылҕан...

11.06.1992

Ийэм хомуна

Ийэм үөрбүт күнүгэр
Хомус ылан тардара-
Онуохайы үтүктэр
Дьикти доржоон тарбыыра.
Оччобуна күн ийэм
Имэ кэйэн кэлэрэ,
Хайжал ылбыт кэриэтэ
Харахтара үөрэрэ.
Ыалдьан, мөлтөөн олорон
Ылларбыта хомуһун :
"Ажал эрэ, дьобойон
" Кэбэлэтэн дуомнуохпун".
Кини ити" Кэбэтин
Этиппэккэ" хомойо,
Ийэм, муннаах кэриэһин,
Хомуһун бигэнэн олорто.
Кыаҕа бүтэн, ах баран,
Кылап-халап көрбүтэ
Уонна миэхэ туһайан
Оргууй аҕай эппитэ:
" Оонньоон этэ хомуска...
Ырыа араас матыыба
Табыллара, тахсара,
Олус үчүгэй буолара".
Эдэр сылдьан, ийэм туоппут
Саамай этигэн хомуһун
Бастаан илиибэр туспутум,
Уоспар сыһыары туттубутум.
Ол күн ийэм бэлэхтээбит
Хатан тыллаах хомуһун
Хайаан да ыллатьях буолбутум-
Сүрэхпинэн андаҕар биэрбитим.

Бүгүн хомус кыыһабын
Бүтүн ыалынан охсобут,
Түһүлгэбэ угуяаммыт
Бүлүү дьоно хомустуубут.
Көмүс тыллаах хомуспут
Сүрэх үөрүүтүн дьүһүйэр,
Саха тыллаах хомуспут
Саргы тардан, дьүрүһүйэр.

24.02.1992

Ийэ күнэ.

Дьыбар тахсар халлаанын
Кыталыгын санатан,
Дьахтар хатан дьылбатын
Кылаһабын ыллатан.
Ийэ күнэ, Мичээрдээн,
Иэйии буолан, күлүмэнэ!
Таптал күннээх куйааһын
Ахтылҕана буолангың,
Дьахтар Айыы тапталын
Сыралҕанын кууһангың
Ийэ күнэ, дьин кэрэ
Дьолу дьонно бэлэхтээ!.
Сүрэх тыыннаах тылларын
Уруң күннэ көтүтэн,
Ийэ ытык аналын
Ытыс үөһэ түһэрэн
Ийэ күнэ, бу Сиргэ
Айыы дьонун бүөбөйдээ!
Үрдүк ыра санааны
Кэс олоххо көһөрөн,
Күбэй Ийэ күн аатын
Үйэ түөһэр көтөбөн
Ийэ күнэ, үүн үрдээ,
Сиргэ дьолу биһиктээ!.

Ийэм соџото.

Ийэм соџотох оџотун
Атаах онорон сордообуттар,
Арааһа, ийэтэ бэрт уһун
Эрэйи киниэхэ соннообут...
"Ийэбэр - эн соџотоххун,
Акаары да буолуоххун,
Атаах да буолуоххун?
Хайатын эн ордоробун?" -
Хаадьылыылар этэ олус
Дьизэ таһа оџонньотторум.
Электэрэ оннук тонкуруун
Эбэлээх этэ куруутун.

Атаах оџо буолуохпун
Баџарбат этим ончу-
Ийэтин аһыммат биир уоллуу
Улаатар тан толлорум.
Абааһы көрөрүм ордук
Акаары кыыс буолуохпун.
Оннукка олус уустугун
Дойдум дьоно торумнуугут.

Ийэ соџотоџо - мин олохпун
Ийэбэр анаан ололбутум.
Тапталынан онтубун
Тыыннаабар толуйбутум.
Ол иһин бу орооһобун,
Ийэ эрэн, тоџо оџотун
Бэйэтиттэн ордорорун
Мин олус омнуолуубун.

09.06.1992

Күндү ийэм, эн бааргын

Айгыр-силик алааһым
Айыы-далбар куйааһын-
Күн сүрэбин сылааһын
Иэйэр куппар инэрэн.
Күнгэ өрө көтөхпүт
Күндү Ийэм, эн бааргын.
Былыт үөһэ көтүппүт
Үрдүк Айыым-эн бааргын.

Күүтэр - ахтар сүрэбин
Күлүм уоттаах халлаанын -
Ийэ ыраас тапталын
Аптаах тыынын биллэрэн.

Күнгэ өрө көтөхпүт
Күндү Ийэм, эн бааргын.
Былыт үөһэ көтүппүт
Үрдүк Айыым-эн бааргын.

Таптаан көрөр хараџын
Атаахтатар сыламын,
Кууһар илиин сыралын
Куруук илдэ сырыт диэн.

Күнгэ өрө көтөхпүт
Күндү Ийэм, эн бааргын.
Былыт үөһэ көтүппүт
Үрдүк Айыым-эн бааргын.

Ийэ күнэ.

Дьыбар тахсар халлаанын
Кыталыгын санатан,
Дьахтар хатан дьылбатын
Кылаһабын ыллатан.
Ийэ күнэ, Мичээрдээн,
Иэйии буолан, күлүмэнэ!
Таптал күннээх куйааһын
Ахтылбана буолангын,
Дьахтар Айыы тапталын
Сыралбанын кууһангын
Ийэ күнэ, дьын кэрэ
Дьолу дьонно бэлэхтээ!
Сүрэх тыыннаах тылларын
Урүн күннэ көтүтэн,
Ийэ ытык аналын
Ытыс үөһэ түһэрэн
Ийэ күнэ, бу Сиргэ
Айыы дьонун бүөбэйдээ!
Үрдүк ыра санааны
Кэс олоххо көһөрөн,
Күбэй Ийэ күн аатын
Үйэ түөһэр көтөбөн
Ийэ күнэ, үүн үрдээ,
Сиргэ дьолу биһиктээ.!

Ийэм оһуора.

Оһуор - дьарбаа ойууттан
Оҕо буолан үөрэбин,
Ол саҕана харахпар
Ийэм оһуорун көрөбүн.

Күнү күннүктээн олорон
Ийэм оһуор анньара,
Үтүлүк, түүппүлэ онорон
Үгүс махталы ыллара.

Кэйэнгэс угун сибэккитэ
Киэргэл буолара үтүлүкпэр,
Мутукча ньуолах киистэтэ
Тумус буолар түүппүлэбэр.

Иһит тигэр эбэбиттэн
Итэбэһэ суох этэ ийэм,
Иистэнэр ийһэ, сиигэ
Син биир "сибиэ" дэтэрэ.

Оттон миэнэ-тыл оһуора.
Олдьу-солдьу түһэн хаалан
Ордук-хос олоро сыһан
Омнуоланар, арыт, отуора.

Ийэм, эбэм киэннэринии,
Дьиппиэ буолун, этиилэрим.
Уонна, диэни киллэрбэтти,
Дьингнээх буолун, иэйиилэрим.

Күн ийэбин кэриэстээн

Көтөҕө сылдыар куннэргэр
Көрдөр харабын дьүккэтэ
Көмүс унуоххун кистэтэ
Көтөхпүтүм... сүрэхпинэн.

Мэнэ тааһын суон күлүгэ,
Олоһум соһумар сүтүгэ,
Уоттаах чабыл күнүскүбэр
Чуоһур мэни түһэрбитэ.

Күндү киһибин кэриэстээн,
Сиргэ дьолу иитэ сатаан,
Хоһуйабын, сүрэх иэстээн,
Күн ийэбин бүгүн суохтаан.

Иринньэбин эмий эмэн,
Инэрбитим ийэ тылбын,
Кэхтибэт кэскили энсэн
Кэрэхсэтэр кылыһахпын.

Биһиккэ сытар эрдэххэ
Көмүс сүрэбин чопчута
Аны билигин аас кэтэх
Бэйэтэ - иэйии кулута.

Үс бараа үтүө күлүккүн
Тилэх үктүүр кэнчээрин
Иэйэр-туойар күнүскүтүн
Илгэ тыына тилиннэрдин.

Абыннара сүрэх тыла
Ийэни таптаан дьүһүйдүн,
Харыстаһар кэрэ аанньал-
Күн Ийэбэ сүгүрүттүн.

Ийэм күннээх сүрэбэ.

Ийэм күннээх сүрэбэ
Бүөбөйдээбит киһитэ -
Орто олох тирэбэ,
Күн оҕото - бэйэтэ.

Төрүүр оҕо биһигэ
Түөрт сабахха биэрэннээ,
Күн быатыгар бигэнэ
Күөгэлдьийэ биэтэннээ!

Ийэ күннээх сүрэбэ
Тилир тэбэр күрэбэ -
Төлкө түһэ, түөрэбэ
Сиртэн тэптэрэ үөрэбэ.

Айар-тутар түһүлгэ
Алгысчыт-Күн Ийэ
Ситтэрбэт эх Кэрэбэ
Сэлэ тардар күннэтэ.

Ийэ күннээх сүрэбэ
Үүннэриэбэ бу Сиргэ
Үксүү турар Кэрэни,
Үрдүк дьолго Эрэли!

Киһи аймах хаһан эрэ
Кэрэ үйэбэ олоруоҕа,
Ийэ күннээх сүрэбэ
Анаан сэргэ туруоруоҕа.

Ийэм буолан эттэргин.

Сорук-боллур күннэрбэр
"Тооруом, кытаат" диэтэргин
Олорон хаалыа суох этим-
"Толоро сатыам" диэх этим-
Ийэ сирим илдьиккин
Ийэм буолан эттэргин.
Буһар-хатар күннэрбэр
Такайа түһэн биэрдэргин,
Көдьүүстээбит түгэммэр
"Оҕом-малдыам*диэтэргин -
Ийэ сирим махталын
Ийэм буолан эттэргин.

Этэр тылым иэйиитин
Сэргээн, үөрэ иһиттерин,
Айар үлэм күэбин
Эрэнэ күөртээн истэргин-
Ийэ сирим алгыскын
Ийэм буолан эттэргин.

Уйулбабын харыстаан,
Уйан куппун ииттэргин,
Үтүө ааппын өрө тутан
Үрдүүр күммүн күүттэргин-
Ийэ сирим тапталгын
Ийэм буолан эттэргин.

Күндү ийэм

Таптыыр ийэм сүр истин
Иэйиигинэн угуттаан
Хамнаттабын түүн - күнүс
Иэҕии талах биһикпин.

"Сиргэ кэлбит аналын
Ситэ буоллар ханнык", - диэн
Сипсийдэбин сүрэхпэр
Сүрдээх сэмэй мин ийэм.

Күндү бэйэн үс кутум
Өлбөх күөбү уурбуккун,
Дьону үөрдэр суон тускум
Танарата буолбуккун.

Айыы санаан өн-быйан
Алгыһынан биьиктээн
Айар дьолбун-соргубун
Арчылаабыт күн ийэм!

Дьоммор аныыр талааным
Сылы-мындыр иэйиитин
Күлүгүрбэт ырааһын
Санаттын Эн кэриэһин.

**Ийэлэр күннэринэн сырдык ыраас санааны,
доруобай буолун уонна Клара Дмитриевна
ааҕааччыларыгар суруйбут тылларынан
түмүктүүбүн :**

Эйигин кытта баар буолуом
Ньургуһуннаах күөх Ньурбам
Сырдык хатыннаах чаранар,
Хоһооннорбун ылан ааҕар
Дьоро күнүн долгуранар. "

Туһаныллыбыт литература:

Васильева К.Д. Сырдык ырам сыккыстара ки-
нигэттэн *бэчээккэ бэлэмнээтэ библиотекарь*

Тимофеева Е. С.

